

MICHAEL KUZMIN

HRDINSKÉ

ČINY

ALEXANDRA

VELIKÉHO

—

STARÁ ŘÍŠE NA MORAVĚ

HRDINSKÉ ČINY
ALEXANDRA VELIKÉHO

MICHAEL KUZMIN

HRDINSKÉ

ČINY

ALEXANDRA

VELIKÉHO

Přeložil Dr. Josef Vašica

1 9 3 0

STARÁ ŘÍŠE NA MORAVĚ

Spoludělníku

panu FRANTIŠKU PASTOROVÍ

oddaně věnují VYDAVATELÉ

VALERIU BRJUSOVU

V Ě N O V Á N Í

Akrostich

*Vlhy se vztekají, příboj hučí,
Ale tes ční vždy nepohnut v své síle,
Letí orel, nizoučké minuv cíle, —
Ejhle, zdaž jemu: „stůj!“ kdo poručí?*

*Rázný meč hotov k strašnému klání,
I hlahol polnice zní ustavičně.
Ukryli v stínu, syčí nenávisně
Bezmocní vrazi, tebou nevšímáni.*

*Ruči oř vzrývá prach kopyty svými,
JUž šilej, leť, zahanbi Bukefala!
Spěj, napiat, za zjevnými vítězstvími!*

*O lete králův, jak břeskně jásala
V běh roků, staletí polnice slávy!
U nohou vrazi, zmlklí a bezhlaví.*

VSTUP

Některé pobádá k oslavě ctnost reků i jimi milovaných, jiné — slavná vojenská hrdinství, třetí — moudrost, čtvrté posléze — zázračné události a znamení, ale probrav všechna jména věků minulých i bližších nám, nikoho jsem nenašel, u něhož by se všechny tyto vlastnosti tak obdivuhodně pojily, kromě Velikého Alexandra. Přiznávám, jak trudno mi psáti o tom po řadě jmen, začínaje nezapomenutelným Kallisthenem, Juliem Valeriem, Vincencem z Beauvais, Gualtherem Castillionským, až k Němci Lamprechtovi, Alexandru Pařížskému, Petru de Clou, Rudolfu Emskému, vzácnému Ulrichu z Eschenbachu a nepřekonatelnému Firdusimu; ale mé přání, ani ne tak obnoviti v paměti lid-

ské nehynoucí slávu Makedoňana, jako ulehčiti duši, přeplněné nadšením, nuti mne, abych si počínal jako pouťníci, kteří šeptajíce slova modliteb, nevzpomínají si, od kterých velikých světců byly složeny tyto chvalozpěvy.

HLAVA PRVÁ

- 2 **V** starém Egyptě byl král Nektaneb, významávající se vedle královské krve moudrostí a velkými znalostmi v magii a hvězdopravectví. Jeho vojska vždycky dobývala vítězství, nikdo však nevěděl, že po čas bitvy král kouzly určoval výsledek utkání; uzamknuv se v tajném pokojíku, oblékával se v kněžská roucha, brával žezlo a dělal z vosku podoby lidí, byl-li boj na souši, neb loďky s vojiny, jež pouštěl do měděné mísy s vodou a zručně potápěl se zaklínáním, pěšáky pak probodával tenkou jehlou. A to, co činil s neživým a měkkým

voskem, odráželo se zázračně na poli válečném. Než jednou, když poslové oznámili králi, že se blíží noví nepřátelé, duchové vody i vzduchu, vyvolaní uměním korunovaného mága, prohlásili, že udeřila hodina jeho porážky a síla jejich že je bezmocna. Nektaneb sňal přivázanou bradu, a vzav na sebe prostý šat, odplul tajně z Egypta, takže když se plukovníci, neuvyklí porážkám, vrátili do hlavního města, našli palác prázdný, a jen převržená mísa, kousky vosku a brada, plovoucí v louži vody, připomínala nedávnou přítomnost královu na tomto místě. Pobouřenému národu bůh Serapis odpověděl skrze svou věštinu:

Král Nektaneb vás opustil na dlouhou řadu let, avšak navrátí se k vám, mladostí novou přioděn.

Tento nápis vyryli na soše zmizelého krále, kterou postavili v prázdné hrobce, a sečkávše málo, zvolili nového prozatímního knížete.

3 **M**ezi tím královský uprchlík přišel do makedonské Pely dlouho žil, dobýváje si chleba hádáním a čáry, a záhy se proslavil jako dovedný věštec a kouzelník. V končinách těch panoval tehdy král Filip, ženatý s Olympiadou, jež byla neplodna. Jednou královna, procházejíc se za nepřítomnosti mužovy v sadě palácovém, svěřila se staré věrné služebnici se svou obavou, aby se Filip s ní nerozvedl, nemaje za tolik let dětí, načez jí komorná vyprávěla o čarodějně moci příšlého Egypťana.

Poslati pro něho bylo dílem několika okamžiků. Když přišel do sadu, uklonil se nízko Olympiadě a vyňav ze záňadří pozlacenou deštičku s vyobrazením oběžnic barevnými kaménky, při čemž Hermovi odpovídal smaragd a paní Venuši — modrý safir, dlouho mlčel. Mlčela i královna, sklopivši zraky v očekávání. Konečně Egypťan řekl:

— Filip tě nezbaví tvé neplodnosti.

Toliko bůh Ammon může ti pomoci. Jsi hotova ke všemu?

— Mluv, — pravila královna, nepozdvihujíc očí.

— Budu se modlití, a ty se zahale nou hlavou čekej lybijského boha; když se ozve hadí sykot, odešli všechny ven a přijmi hosta; bude mítí zlaté čupřiny a bradu, zlatou hrud' a roh na čele. Po čas shledání ani nehlesni. Tehdy počneš a v určený čas zrodíš sobě mstitele a panovníka vesmíru.

Olympiada odmlčevši se, ostře pohleděla na kouzelníka a řekla: „Strachuj se, lžeš-li.“ Nektaneb pozdvihnuv ruce k hvězdám již zasvitnuvším, vzkřikl: — „Přisahám! — Zítřka ti dám odpověď.“ Mág ji zastavil, pravě: — Jest nezbytno, abych se po tu dobu v tvoji blízkosti ustavičně modlil; není tajného úkrytu vedle ložnice? — „Tamhle jest komůrka, sloužící za šatnu, tam můžeš pobývatí. Sbohem. Nikomu ani slova.“

Po odchodu královnině Nektaneb utrhl karafiát, vypíchal na jeho listech jméno Olympiadino, a drže vztažený kvítek k hvězdám, dlouho vzýval běsy, aby naklonili myšlenky i srdce ženy Filipovy k šalbě jím, Nektanebem, zosnované.

- 4 **V**še se událo podle přání Egypťanova, jenž se dostavil v rohaté škrabošce k lehkovážné královně, a tolikrát, až se pocítila těhotnou a jala se očekávat krále s radostí a chvěním.

HLAVA DRUHÁ

- 5 **Z**atím král Filip měl na daleké výpravě podivný sen, jenž zkalil jeho pokoj. Babylonský vykladač, nacházející se v družině, objasnil jej tak, že Olympiada počala z egyptského boha. Král ne tuze potěšen takou novinou pospíchal domů, kde mu služby na potkání oznámily,

že paní leží nemocna. Filip vešel v polo-
temnou ložnici, přistoupil k choťi a řekl:
„Vím vše, nermuť se, vůli bohů jest se
nám pokořiti.“ Olympiada tiše zapla-
kala, políbivši ruku mužovu a nevědouc
jistě, zda jest mu vše známo. „Zavolejte
sem astrologa“ — pronesla konečně, a
když Nektaneb přišel a podal objasnění
dokonale seshodující s výklady babylon-
ského mága, Filip užaslý, byť i zamra-
čený, objal svou choť neustále plačící,
a tak proseděli až do večera, kdy v okno
nahlédly něžné růžky nového měsíce.

Tak královští manželé očekávali v miru, 6
avšak bez radostí, blížící se porod. Krá-
lovna byla čilá, procházela se sadem s pa-
nícími a nezřídka se účastnila kvasů, do-
kud se Filip nezpil do němoty, podle oby-
čeje Makedonců. Kdysi Olympiada, zů-
stavši na hostině déle, než jí slušelo, byla
potrestána za svůj nerozum, jelikož opilý
král jí počal vyčítati, že nebyla obtěžkána
od něho. Potupená královna vstala, chtěc

se vzdáliti, když tu pojednou zpod hodoního stolu vyvstal obrovský had, vztyčující hlavu se strašlivým sykotem. Hosté povyskakovali s míst, paní zapomenuly na stydlivost a povylézaly na stůl, vyhrnujíce spodničky, sám král se chystal zakrýti hlavu pláštěm, — když tu had, změniv se v orla, sletěl královně na hrud, a třikráte ji klovnuv na zmrtvělá ústa, otevřeným stropem síně se vznesl k nebi. Filip na kolenou se tázal: „Kdo jsi ty: Ammon, Apollon, Asklepios?“, zatím co Olympiada, obklopena nespořádanou četou dvorních dam, zamířila k svým komnatám. Nikdo nepozoroval, že to nebylo nic víc, než kousky egyptského vystěhovalce.

- 7 **L**eč jiná zázračná znamení, neméně podivuhodná, avšak nyní bez kejklů chytrého mága, přesvědčovala Filipa o neobyčejnosti hochu, který se měl v brzkou objeviti. Jednou král krmil z dlouhé chvíle své oblíbené krotké ptáky; krá-

lovna vyšivala na balkoně, zvedajíc chvílemi hlavu, když ptáci vzlétli do stejné výšes balkonem, a psíček u jejích nohou, nastraživ uši, vrčel a řavkal, plaše povykující hejna. Královna vzkřikla, když jeden z bílých ptáků se spustil k ní na šití a v mžiku snesl vajíčko, které se skutálelo shora za pronikavého štěkotu psíčka. Z rozbitého vejce vylezl hádek, pomalu se obeplazil kol svého nedávného bydliště, jako by chtěl znovu do něho vejít, ale sotva že vsunul hlavičku do skořápky, škubl sebou a zcepeněl. Královna se opřela o zábradlí, a nevšímajíc si nastalého deště, naslouchala vysvětlení Antifontovu, že syn Filipův obejde celý svět, a navrátě se domů, umře mlád. Smutně sebrala královna své zlaté šití, odcházejíc, aby čekala zázračného syna.

Dávno minula lhůta slehnutí, a králov-
na pořád nosila svůj veliký život a hoř-
ce vyčítala Nektanebovi, který schválně

zdržoval osudnou hodinu, až se sejdou na nebi šťastlivá znamení. Z rána usedla na vysokou porodní stolicí a dokonce na ní spala, plačíc a nařikajíc. Konečně Nektaneb křikl z věže: „Jest čas!“ — a tu Olympiada zařvala jak jalovice, ztrácejíc vědomí pro bolest, neslyšíc hromu, nevidouc blesku, jenž se kmitl na čistém nebi.

Babka vyňala zpod stolicе hošíka, který se nepodobal ani otci ani matce: byl s dlouhými vlasy, na způsob lví hřívy, krásný, jedno oko dolů, druhé oko na bok, s velikou hlavou a přímým nosem.

Takové bylo narození Alexandrovo.

HLAVA TŘETÍ

- 9 **F**ilip neměl tuze rád chlapce sobě nepodobného, rezaťého, bujného a svéhlavého, ale upokojil se myšlenkou na dítě ještě z první ženy, dávno zemřelé,

a předpovědí, kterou dostal v Delfách od Sybilly, že po něm bude vládnouti veliký rek, jenž dovede objezditi koně s volskou hlavou. Za učitele dání hochu: v knihách Polynikos, v hudbě Leukippos, v geometrii Melep, v krasořečnictví Aximenit, ve válečném umění velitelé vojsk, za pěstouna Leonid, za chůvu sestra Melantova, ve filosofii Aristoteles. S tímto princ ztrávil většinu svého času, procházeje se v počtu jiných žáků, vybraných z dětí dvořanů, po alejích dvorského sadu.

Aristoteles nejednou prorokoval svému chovanci velikou budoucnost a vesměrnou slávu. Jednou se obrátil starý filosof k dětem s otázkou, co by mu dali, kdyby se stali králi; jeden sliboval to, druhý — ono, ale Alexander mlčel, pohazuje červeným koženým míčem. „A ty, princí, co bys mně udělal?“ Potřepav plavou hřívou, odpověděl: „Nač přemýšleti o budoucnu? Přejde čas, a ty sám uvidíš, co uznám vhodným učiniti.“ A-

ristoteles políbil jej na čelo a pokračoval v pomalé chůzi.

- 10 **O**lympiada byla v úzkostech o božského syna a často nutila Nektaneba, aby četl ve hvězdách vždy touž sudbu. Jednou princ, zastav Egypťana při podobném výkladu, požádal, aby se směl sám podívali na hvězdy. Nektaneb souhlasil a v příští půlnoc vyšli spolu na městský val. Egypťan objasnil synu význam světél, když pojednou ho princ silným úderem v bok svrhnul s vysokého valu do hlubokého příkopu, a řehotaje se nad ním zvučným hlasem, takto promluvil: „Kterak můžeš čísti daleký osud jiných lidí, nevěda, co se s tebou stane tuto chvíli?“ Na stenání spadlého Alexander rychle se spustil dolů a skloniv se nad otcem, tázal se: „Udeřil ses? Odpusť můj žert!“ — Nejsi vinen, tvoji sudbou bylo státi se otcovrahem. — „Podlý otroku, co to mluvíš?“ — Umírám, princi, a nebudu ti lhát. Slyš. — A tuhnoucím

jazykem Nektaneb vyložil Alexandrovi příběh a okolnosti jeho narození. Dlouho patřil princ při matném světle hvězd dostydnoucí tváře mágovy, nevěda, má-li mu věřit či nevěřit; posléze vzdychnuv, přehodil tělo přes plece a nesl do komnat královniných. Ta ještě nespala, a s hrůzou vyslechši zprávu synovu, beze stonu padla do hlubokého křesla. Ráno byla vyhlášena nešťastná příhoda s přistěhovalým astrologem. Za určený počet dní pohřbili Egypťana po způsobu řeckém.

Když Alexandru bylo patnáct let, z jara 11 šel mimo otcovské konírny a tu uslyšel ržaní, nepodobné ržaní ostatních koní.

— Kdo to tak strašlivě ržá? — otázal se králevic u koníren. A jakoby na odpověď, znovu se rozlehlo ržaní, tak hlučné, leč něžné a příjemné jakoby vrkání hrdliček, odražené vzdálenou ozvěnou. „Kdo to tak překrásně ržá?“ — znovu vykřikl princ, netrpělivě vraště brvy. Če-

ledinové vysvětlili, že to ržá Bukefal, kůň neobjezděný, živící se lidským masem zločinců na smrt odsouzených a zavřený v železné stáji.

Alexander požádal, aby otevřeli ohromné závory, vešel do stáje, plné ohlodaných kostí a chopiv obludného koně za hřívu, postavil jej přímo očima do osle-

pivého slunce, vskočil ze zadu na hřbet, nepřivklý tíži, a střelou letěl k paláci.

Čeledínové s křikem se vrhli za oblakem prachu, avšak kůň, všecek zpěněn, stál, šilhaje očima, s rozrůžovělým jezdcem u samého palácového schodiště, s něhož spěchal král v domácím úboru. Filip padl a trval na kolenou, vzkřiknuv: „Vítán buď, synu můj, jenž jsi zkrotl koně, panovníče světa.“

A královna, z okna vrchního patra přihlížející tomuto výjevu, čeledíni a všechen lid opětovali: „Vítán buď panovník světa.“ A Alexander usmívaje se, potřápal po šíji koně, šilhajícího na jasné slunce.

HLAVA ČTVRTÁ

Alexander, jenž nejednou provázal otce na nedalekých pochodech, dávno si přál zkusiti své síly na slavných hrách olympijských. Král ne příliš ochotně, leč

přece pustil prince s přítelem jeho He-
faistionem, Inoucím nejněžnějšími city
ke králevici, opatřiv zvláštní nádherný
koráb. Když dospěli do Pisy, poznali,
že se k závodům sjelo nemálo proslu-
lých reků, jako Xanthij Boiotský, Kimon

Korinthský, Kleitoman, Aristipp, Alun-
fos, Pirej, Lakonid, ale nejznamenitěj-
ším byl Mikuláš, syn cara Arkanského.
Mezi tímto domýšlivým jinochem a A-
lexandrem vznikla hádka skoro hned
po vystoupení na souši. Mikuláš setkav

se s přichozími na ulici rušného přístavu, pyšně si vykračuje, otázal se: „Přišli jste se podívat na hry?“

— Přišli jsme závodit. — „Oho, myslíte, že jsou to dětské hry?“ — Alexander vzplanuv odpověděl: Jsem hotov zápasit i s tebou. — „Jsem — Mikuláš, syn krále Arkanského“ — pyšně namítl jinoch. — A já jsem — králevic Alexander, syn Filipa Makedonského. Ale co tu naše královstva? Vše pomijí. — „Pravdu díš, chápěš však svá slova, dítě?“ — Vice než ty své naduté řeči. — I rozešli se na různé strany, každý plivnuv na levo. Příštího dne Alexander nejen že vystoupil v jízdě vozů, nýbrž přemohl všechny účastníky, a králevic Mikuláš se k smrti ubil, spadnuv s vozu, který se zachytl o trosky jiných. Makedonského prince ověnčili vítězným věncem, zatím co Zevsův žrec vyhlásil:

Zeus olympijský zvěstuje, že vítězem nad mnohými nepřáteli budeš ty, dítě sudby, jenž jsi pokořil pýchu chlubných.

13 **R**adosten a ověnění, spěchal princ do vlasti, kde ho čekaly neveselé noviny. Zvěděl, že za jeho nepřítomnosti král, propustiv královnu, pojal úmysl oženiti se po třetí s jakousi Kleopatrou, sestrou Lysiovou. Právě na ten večer byla ustanovena svatební hostina. Alexander, nesňav vínku, vešel do dusné dvorany přeplněné hostmi. Mezi dvěma svícny na trůnech seděli Filip a Kleopatra, s korunami a v svátečních rouchách. Princ stanul ve dveřích se slovy: „Otče, hle věnec prvních činů mých, přijmi jej. Jsem šťasten, stihnuv na tvé svatební veselí; až já budu vdávati svou matku Olympiadu, doufám, že ty také neodřekneš a přijdeš na večeri.“ I posadil se protizmatené dvojici. Lysij křikl ze svého místa: „Král se snoubí s urozenou Kleopatrou, abyměl zákonné dědice“... Chtěl pokračovati, ale pojednou se svalil, chroptě, neboť těžký svícen, vržený obratnou rukou Alexandrovou, rozbil mu skráň.

Král s láním vskočil, zamoťává se v plášť, vstala Kleopatra, ztěžka se postavili na nohy hosté a služi skupili se uprostřed sálu. Filip učinil několik kroků, zavrávoval a s hřmotem se svalil se schodků trůnu.

Alexander se zasmál, přehlušuje šum a křiky: „Asii si podmanil, Evropu držel ve strachu, a dva kroky nemůže postoupiti!“

Přátelé Filipovi a Lysiovi vrhli se na Alexandra, ten však, vytrhnuv králi bezmocně ležícímu meč, jal se jím mávati na pravo i na levo, křepce rozdílaje rány a křiče: „Vytrať se po dobrém, po zdravém, nezvaná mámo, radím ti z duše.“ Hosté se strachy rozutekli, shazující svícny, schovávající se pod stoly, židlemi a v tmavých koutech. Polekaná Kleopatra, ohlížejíc se po králi a bratru, spěšně se vytratila s paními, a Alexander pořád mával mečem, dokud neviděl, že pokoj je prázden, v oknech se šerí zoře a toliko král sténá, pochroumav se při

pádu. Tehdy princ, odloživ meč, naklonil se k otci a promluvil: „Co tě to, králi napadlo, dělat takové špatné věci?“

Ale Filip toliko vzdychal a Alexander, nevypovídaje se dále, kázal podati nosítka a přenést nemocného do ložnice.

Olympiada v tmavém smutečném šatě, se slzami objala syna, rmoutíc se i radujíc z jeho obrany. Celých deset dní chodil princ od krále ke královně a zpět, snaže se roztaviti jich srdce, zatvrdlá urážkou – a konečně políbil Filip Olympiadu, ona s úsměvem obvinula jeho šíj svýma bělostnýma pažema a Alexander se odvrátil k oknu, odkud bylo viděti daleké hory, aby nepřekážel slovům sladkého smíření.

Mezi lidem pak rostla sláva moudrosti a mužnosti královského syna.

HLAVA PĀTA

- 14 **A**lexander býval nyní také sám posílán, aby ukrotil hned zde, hned onde

vzbouřená města, což konal s úspěchem buď mírnou cestou, díky své moudrosti, nebo zbraní, díky své chrabrosti. Vraceje se domů po jednom takovém usmíření, spatřil na širém zeleném luhu stany jakýchsi lidí, kteří se procházeli opodál v dlouhých šatech širokých úborech hlavy. Bylo mu hlášeno, že jsou to poslové perského krále Daria, aby sbírali daň od Řeků. Neodpověděv Alexander přivčálal k vysokému Peršanu s barvenou bradou a křikl:

— Sbíráte daň pro krále Daria?

„Ano, pane,“ — vece otázaný.

— Tak tedy já, Alexander, syn Filipa, krále Makedonského, pravím králi Dariovi: Nesrovnává se, aby Hellénové platili daň barbarům; pokud otec byl sám, mohl si dělati, co chtěl, ale se mnou dlužno jinak jednati. Nejen vám daně nedám, nýbrž i co přeplaceno, zpět vezmu.

A Alexander, vztáhnuv ruku k slunci zaklínal se bohy, zatím co perský umě-

lec rychle na stříbrné deštičce jemnými barvami črtal podobu zlatokučeravého prince, aby ji odvezl králi do dalekého Babylonu.

- 15 **M**ezi tím v hlavním městě Filipově byl nepokoj a vzrušení. Pausanias, správce soluňský, nastrojil spiknutí proti králi, chtěje se násilím zmocnit Olympiady, kterou, nehledě na její léta, už dávno obtěžoval svou láskou. V jeden deštivý den, když se král odebral do divadla bez královny, Pausanias a jeho stoupenci, naplnivše téměř z poloviny místa, nejbližší místu královskému, rozhodli se provést svůj útok. Na dané znamení jinoch, držící vějíř za Filipem, najednou obnažil svůj meč a udeřil krále do ramene, zatím co jedna část spiklenců s Pausaniem se vrhla k obydlí Olympiadinu, druzí pak se rozptýlili po městě, hledající svých straníků a navádějící lhostejné měšťany, aby volali: „Ať žije král Pausanias, smrt egyptskému pan-

chartu!" Bránice se proti dorážejícím padouchům, přátelé s námahou donesli raněného krále do paláce. Na ulicích, přes déšť a soumrak, rozpoutala se řež, když tu najednou břeskné zvuky polnice zvěstovaly návrat Alexandrových vojů, k radosti věrných a třesotu poradných měšťanů. Rychle se mihnul do paláce, nechav vojsko pořádati na ulicích. Úprkem vpadl do ložnice matčiny, kde spatřil královnu v objetí Pausania, šileně ji libajícího. Křiky Alexandra, jenž se neodvažoval prokláti kopím násilníka, ze strachu, aby nezranil matky, nedostíhaly uší zmámeného vládce. Pořád silněji svíraje jednou rukou královnu, druhou se pokoušeje strhnouti těžká tmavá roucha, povalil Olympiadu na zem, převrhnuv vysoké křeslo a nepouštěje své kořisti.

„Udeř, hochu, udeř, neboj se! i mne! nešetři mé hrudi, která tě krmila!" — úpěla královna zpod zběsilého milovníka. Alexander se vrhl a odtáhl za límec po-

loobnaženého, nic ve vášni nerozeznávajícího Pausaniu, a vrazil mu kopí do holého břicha, otočil jednou, dvakrát, třikrát, takže zavyl jak býk, hrabaje se rukama v teplých nadrech milované ženy. Olympiada, zahalivši se do záclony, zcučaná, volala: „Nedobíjej! k otci jej veď — tam ho zabiješ!“ — Ano, královno, — vzkřikl syn a vlekl položivého Pausaniu s vysokých schodů za nohy. V komnatě králově bylo temno a páchlo tam léky; na hřmot vcházejícího prince Filip otevřel oči, ale opět ihned je sklopil. Alexander přistoupiv k posteli, políbil ruku královu, tiše řka: „Já to jsem, tatínku, hle tvůj nepřítel, pomsti se!“ Zraky Filipovy zasvitly a vzav dýku, podanou synem, slabou rukou ji vnořil do polomrtvého vazala. Potom zavřel oči, usmál se, a pravě synu: „Boží tě chrání. Umírám pomstěn,“ — vzdechl naposled. Princ přidržel zrcátko u úst králových a čekal několik minut, potom překročiv trup Pausaniův, rozevřel do kořán okno na

temné náměstí, kde za deště se černaly čekající davy, a hlasitě křikl: „Král Filip zemřel pomstěn!“ — a hlasité volání ozvalo se z temnoty: „Ať žije král Alexander!“ — zatím co záře z předměstí, zapálených spiklenci, barvila do růžova husté mraky.

Konec první knihy.

K N I H A D R U H Á

H L A V A P R V Á

Alexandru minulo osmnáct let, když 16
dosedl na otcovský trůn. Ztrávil nále-
žitý čas v smutku a další v nádherných
slavnostech korunovace, nový král svo-
lal všechna vojska a řečí plnou ohně je
vyzýval, aby setřáslí perskou moc. Se-
bral jinochy ze všech měst a rozdál jim
zbraně z otevřených arsenálů, nezapo-
mínaje ani vysloužilců, jakožto zkuše-
ných rádců v bitvách.

Sčítav své vojsko, Alexander, dříve 17
než se hnul proti barbarům, vypravil se,
ostaviv na ten čas Antipatra vládcem
místo sebe, proti řeckým městům, jež
odpadla tehdy od něho, aby si nezane-
chal nepřátel v týle. Zvláštní úporností
v neuznávání nového panovníka vyzna-

menávaly se Theby, které Alexander rozbořil do základů, ušetřiv toliko domu slavného skladatele ód Pindara. A král kázal svým pištcům a bubeníkům, aby hlučně hráli vítězné písně, když bořili

zdi, vystavěné při hudbě Amfionově. Utvrdiv svou moc v Řecku, vojevůdce zamířil přes Makedonii k Hellespontu, aby přešel do Asie. Cestou vítala jej města s otevřenými branami, věnčice vítězného krále vínky. Perští zvědové u moře

vidouce Alexandrův přechod, rozběhli se dát zprávu králi Dariovi, že „posedlec“ překročil Hellespont; Darios, zabavený v tu dobu hrou v šachy, smíchal rukou všechny figurky, kázal zbičovati strážce a jal se sbíratí vojska. Armády se srazily u řeky Graniku za svěžiho jitra, když slunce ještě nevycházelo. Řečtí jezdci se neodvažovali vstoupiti do neširoké, ale bystré říčky, napadajíce se vzájemně jediné střelami a nadávkami, daleko se rozléhajícími; tehdy Alexander sám prvý se vrhl na svém Bukefalu do dravého proudu, strhuje za sebou i vojska.

Zvítěziv nad Peršany, Alexander prošel Jonií, Karií, Lydií, Frygií, Pamfilií, zabral královské poklady v Sardech a přes Anaptus zamířil do Sicilie, odkud dostihl Italie. Vojvodové toho kraje vyslali mu vstříc Marka s perlovým věncem a dary. Král vzav od nich vojíny na pomoc, vsedl znova na své lodi a plul dále po širém moři.

18 **A**lexandru nedopřávala klidu myšlenka o jeho původu, ale nikomu se nesvěřoval se svou starostí, ani svému příteli Hefaistionu. Jednou král, nespav celou noc, ztratil se k ránu v lehké dřímotě — i vidí, jakoby před očima, bůh

Ammon objímá královnu Olympiadu, sladce ji líbá v ústa a hovoří k němu, Alexandrovi: „Neboj se, dítě, já jsem tvým otcem.“ Když král procitnuv vyšel na palubu, zářila sluncem jeho rozveselená tvář. Přítel se otázal: „Co se s tebou dnes děje, králi?“ Vážně objal jej

Alexander a celuje ho řekl: „Líbá tě syn Ammonův!“ a v dáli na zeleném moři vždy blíže a blíže se zlatily ploché písčiny a čejky kroužily nad korábem královým. Tak přibyli do Egypta.

HLAVA DRUHÁ

Alexandrovi novým viděním bylo o- 19
známeno, že na této zemi má býti založeno nové město tam, kde se zastaví, ubíhá, první zvěř neb šelma. Vzdáliv se od moře s nemnohými průvodci, král dlouho hledal zrakem ptáků neb zvířat, než vše bylo pustlo v sílině a drobném křoví, toliko kalužiny po nedávné povodni blyskotaly se na palčivém slunci. Střelec jel vedle, maje střelu pohotově. Pojednou tajený křik oznámil vytoužené setkání, a rozhrnuje rákosí, zjevil se kůň, bílý jak sníh, s bílým rohem na čele. Skryl se tak rychle, že jej bylo lze pokládati za vidění. Alexander, Hefaisti-

on a lučištník pustili se za podivným zvířetem, šustíce po ohebné, bažinné trávě, vábení hned zjevujícím se, hned mizejícím jednorožcem. První a druhá střela nedostihly cíle, padnuvše do plýtkých jezer. Posléze vyjeli na volné písčité místo, v jehož středu rostl v bařině keř ostružinník. Kůň stál přímo proti králi a ržal líbezně. Alexander chopiv od přispěchavšího otroka luk, zasáhl do čela zázračné zvíře, které ihned zmizelo. Tam pod jasným nebem se modlil Makedonec, dokud nedorazila vojska s veliteli. Ihned odměřili plochu pro budoucí město a zamířili vzhůru podle řeky, kdežto Hefaistion s částí vojska zůstal, aby najal tuzemce k pálení cihel a k spěšnému hotovení dočasných baráků z jílového proutí a hlíny pro dělníky a jejich rodiny.

- 20 **K**večeru dostihl král ostrůvku, kde se nacházel zapadlý chrám uprostřed několika chýší. Nikdo z obyvatel nevěděl,

koho představuje socha překrásného muže z černého kamene. Žrec sám nemohl toho přesně objasnit, ale sotva jen Alexander překročil práh svatyně, rozlehl se hlas:

Tříkrát blažen, Alexandře, jenž jsi navštívil Serapisův chrám, veliké město vystavě, hrob si slavný vystaviš.

Egyptané přivítali Alexandra s jáso- 21
tem a slavnostními průvody. Na břeh řeky vyšly dlouhé řady hochů a dívek, kněží v nakadeřených vlásenkách, daleko páchnoucí pižmem, hierofoři s obrazy bohů v podobě rozmanitých zvířat a skupiny černých, osmahlých tuzemců. V starobylém chrámě korunovali krále dvojíým ureusem a prováděli jej pohřebištěm faraonů. Vešed do jedné z hrobek a slyšev, že byla zbudována na počest krále Nektaneba, zmiželeho bez stopy, král velel zdvihnouti pochodně k obličejí sochy – a pojednou hlasitě vzkřiknuv, vznesl se po vysokých

stupních, objal sochu a s pláčem řekl: „Tof – můj otec, lide egyptský.“ Všichni padli na tvář, toliko vějíře přečnivaly nad ležícím zástupem a trubky kněží odpovídaly královským slovům.

Král proživ dny oslav v stoličném městě, vzal modlu otce a ostatky proroka Jeremie a znova se dal na pout k severu. Orel po celou cestu letěl před jejich korábem, spouštěje se chvílemi na sochu Nektaneba, jež stála na přídě a svítila jasným topasem na čele vstříc

večerníci. Zdáli spatřili dým z pálených cihel a slyšeli zádumčivé egyptské písně nad místem, kde se stavělo město. He-faistion, zahlédnuv s výšiny královskou loď, čekal na břehu s pochodněmi.

Král přinesl žertvu bohům a jmenovitě Serapisovi a Ammonu, dal první rozkazy osadníkům a znovu sedl na koráb, hnán žízni po slávě a neúnavnou mužností.

HLAVA TŘETÍ

Postoupiv k Tyru, Alexander odeslal 22 posly, chtěje se mírnou cestou zmocnit města; ale měšťané, jako odpověď na jeho psaní, zvěšeli jeho posly před branami města a ještě pevněji se uzavřeli v svých hradbách. Alexander smluviv se s třemi východními předměstími, věda, že brány jsou předem otevřeny, vpadl neočekávaně do města, zmocnil se ho, využiv spánku a bezstarostnosti obyva-

tel, pobil všechny muže, nechav na živu jen ženy a děti k vůli otroctví.

- 23 **O**d moře táhla se cesta vysokou pahorkatinou do Jerusalema. Židé sami vyslali k Alexandru zplnomocněnce s prosbou, aby je přijal v poddanství, a s dary.

Alexander díval se na hvězdy, když mu řekli o poselství; král přijal židy v rouše astrologa, chladně a zdrželivě, vyplávaje se na jejich víru, na jejich přání; uslyšev, že by rádi byli jeho poddanými, přikázal čtyřem jinochům, aby se ihned vrhli do propasti, což oni také, objevše se, učinili. Židé roztrhli svůj pruhovaný šat a spustili nářek; král pak pravil: „Nemyslete, že tito mladí mužové byli zločinci, zrádci nebo něčím podobným, ale vzavše na sebe poslušensství ke mně, musí plniti nejmenší mé přání.“ Příštího rána potkal krále ve vratech velekněz, jehož podolek byl všecek obšit zlatými zvonečky a hrud' zdobil ěfud

s barevnými kouzelnými drahokamy: 1) babylonským sardikem, červeným jak krev, hojícím rány; 2) indickým topasem, který pomáhá od vodnatelnosti; 3) smaragdem, potěchou očí; 4) anfraktem, zářícím v noci i přes pokrývky; 5) safirem, na němž Mojžíš načrtnul přikázání; 6) jaspisem z Amafunta; 7) anatysem, mírnícím uštknutí hadů; 8) jacintem, který dusí oheň svým plamenem; 9) amethystem z libyjských přímořských hor; 10) chrysolithem, berilem a onyxem. Král, přispíšiv si, rychle pokročil k starci, a polibiv mu ruku, otázel se: „Otče, jakému bohu ty sloužíš?“ — Jedinému, stvořiteli nebe i země. — „Nechť on jest i mým Bohem!“ — zvolal rek, a stařec pozdvihnuv ruce s otevřenými dlaněmi k nebesům, pravil: „Bůh vítězstev buď s tebou, synu!“ Řecká družina králova shledávala jeho chování ne zcela přiměřeným královské důstojnosti, židovská pak pověst se rozšířila, že vítěz ukazoval všechny patrné známky úcty k

jejich víře, vyznáváje ji tajně. Ale ovšem — není to víc než prázdná báje.

- 24 **V** Syrii potkal se Alexander s posly Dariovými, nesoucími písmo, meč, bič a skříňku se zlatem. Písmo, přečtené před všemi vojsky, bylo plno nadutého chvastounství a nadávek: „Já, Darios, král králů, bůh bohů, zářící jak slunce atd., Alexandrovi, otroku svému: Kdybys ty raději jel k své matce, Olympiadě, ležel u její hrudi a chodil do školy, než drancoval cizí země, jako lupič.“ Mlčení, zavládlé po nestoudném tom poselství, bylo přerušeno hlasem krále, jenž řekl: „Bojíme se štěkajících psů?“ Potom rozkázal, aby posly ukřižovali; poslové, dva Peršané s ryšavými bradami, a flumočník, řecký hoch, — vrhli se na tvář před králem, volajíce: „Milost! co jsme učinili? v čem naše vina? Král, po-
usmáv se, pravil: „Lupiče prosíte o milost?“ — My vidíme krále! — koktali oni. „Ano, králové neutracuji poslů!“ jakoby

si vzpomenul, řekl nahlas Alexander. a skloniv hlavu, odešel na snídání, kamž velel přivést i posly. Hoch-tlumočník pošeptal, nakloniv se k uchu královi: „Králi, povím ti, jak se můžeš zmocnit Daria. Tvá krása mne podmanila.“ Alexander, odmítnuv jej, řekl: „Nevykládej mi svého tajemství, schovej si je pro někoho krásnějšího než já.“ Na hostině pak, se souhlasem náčelníků vojska, psala se odpověď: „Alexander, syn Filipův a Olympiadin, králi králů, bohu bohů atd. Dariovi — buď zdráv. Uvaž, jaká čest pro mne zvítězit nad tebou! Kdežto lupiče pohnouti k míru zásluha nevelká! I dary tvé jsou velmi dobré. Meč značí zeměkouli, bič — vítězství, zlato — daň.“ Všichni uvítali odpověď královi hlasitými výkřiky, tlukouce číšemi o džbány a kopími o podlahu.

Darios napsal znovu poselství k Alexanderu, ještě nadutější, ale rek jen potřásl hřívou a pravil: „Darios se podo-

bá bubnu: zdaleka strašný, zblízka pouhá natažená kůže." Když přešel přes Kilický Tauros a dospěl do Tarsu, setkali se nepřátelé znova u řeky.

Z řeckého tábora bylo jasně viděti vysoký vůz perského krále. Darios umístil nejlepší své síly na křídlo, stojící proti onomu křídlu, kde se domníval, že jest Alexander. Srážka trvala skoro do večera, při tom byli tak stěsnáni, že nebylo téměř možno v obecné řeži rozoznati Peršana od Řeka, vojáka od vůdce; koně sebou bili s rozpáranými břichy, ohlušující řev trub a rachot perských povozů zesilovaly všeobecný zmatek a nelad. Skoro celá země byla pokryta živými i padlými, lidmi i zvířaty, polámanými i pádícími vozy, tratolišti krve, a mraky, zakrývající slunce, zdály se ještě chmurnějšími pro množství kopí a střel, jež roznášely smrt do všech koutů bitevního pole. Král nespouštěl očí s vozu Dariova, až se pojednou vůz nemotorně obrátil a s počátku zvolna, potom

pořád rychleji a rychleji, mířil směrem od místa boje. Alexander s několika druhy pustil se tamže, odrážej Peršany obrácené na útěk. Povož, silně se naklání při záhybech, ujížděl rychle, kola bez průřezů skřípala. Cesta vedla do hor, pořád strměji a pustěji; hluk doletěl. Alexander již slyšel frkot Dariových koní a konečně je dostihl; zastavil koně a nic nespěchaje chopil kobercový závěs řka: „Králi, neboj se, jsi v bezpečí; jsem Alexander.“ Tlustá, kulatá hlava vysunula se zpoza záclony a znovu se schovala; král posečkal nějaký čas, opakoval své ujištění, které se opět ukázalo marným. Konečně sluhové zažehli pochodně a odhrnuli široko cípy koberce. Tři ženy seděly na kolenách, zastírajíce si obličej rukama. Král sám odkrýval jim tváře: z první se vyklubal kleštěnc, lámanou řečtinou a posuňky vysvětlující, že Darios unikl na koni, a že tyto ženy jsou matka a dcera perského císaře; druhou nazval Datifartou.

— Princezny, doufám, že důvěřujete mé šlechetnosti? Doma by se vám nedostalo takové pocty, jaká vás čeká u mne, — řekl král, snímaje přilbu s ryšavé hřívy.

Stará císařovna zdála se hluchá, ale Datifarta odhrnulabělavé vlásky odrob-
ných kadeřích, usmála se, vzala ruku A-
lexandrovu, přitiskla ji k svému srdci, po-
tom ukázalana mladý dvourohý měsíc,
šeplajíc cos něžným dětským hláskem.

HLAVA ČTVRTÁ

26 **Z**alím co Darios sbíral jiné vojsko, aby porazil Alexandra, král se byl odebral k moři navštívit místa, proslavená Homérem. Prohlédnuv si vše pozorně a nadiviv se slavným rozvalinám, sám na rovu Achillově přinesl oběť spolu s He-faistionem, svým přítelem. Pak se pomodlil v chrámě Orfeově a počal se nyní také sám hotoviti k novému boji.

Jednou Alexander, vykoupav se v stu- 27
dených vodách Kidna, nachladil se a u-
lehl. Když zavolali lékaře Filipa, král se-
děl napolo v posteli, rozčervenalý a čta
nějaký dopis.

Alexander popatřil planoucím okem
letmo na něho, když vešel, a četl dále,
dokud lékař tloukl a míchal své lektvary.
Nakonec podal Filip králi číši; ten, pro-
nikavě naň pohlédnuv, vzkřikl: „Jaká
důvěra, Filipe!“ a jal se pomalu píti, ne-
spouštěje očí s pokojného obličeje lé-
kařova. Pak zvrátiv se na podušky, dal
Filipovi přecísti udání Parmeniovo, že
prý královský lékař je podplacen, aby
Alexandra otrávil. Když se král uzdra-
vil, připoutal ještě více k sobě Filipa, ú-
plně vzdáliv Parmenia.

Král prošel Medii a Armenií a bez- 28
vodnými pouštěmi dostihl Eufratu, je-
hož zřídla jsou skryta v divuplném Ráji.
Předhoniv vozačejstvo a sám se posta-

viv v čelo vojska, velel Alexander, aby strhali mosty, o čemž ihned Dariovi byla podána zpráva. Perský král rozeslal rychlé posly k svým vojvodám a spojeneckým knížatům, ale toliko jediný indický Por slíbil svou pomoc. Stará máť psala ze zajetí, jakou vážností a úctou je obklopena, a prosila, aby nebouřil svět. Darios zaplakal, ježto právě byl odeslal po poslech králi Alexandrovi list, plný nejnevyslovitelnějšího zoufalství, kde se zřiká svých příbuzných zajatkyň, ponechávaje osud jejich samému králi. Alexander, rozesmáv se, neodpověděl nic na tento zoufalý list a chystal se k boji.

- 29 **K**rál hledal úsilovně někoho, kdo by se nabídl jíti do stanu Dariova. V noci uvázal kozám na rohy zapálené větve a zahnav je k hradbám babylonským, využil strachu hlídek, aby prozkoumal zvenčí pevnost města. Trojí řad zdí, měděné vysoké bašny a brány halily se v

mlčení; jen sloni uvnitř ryčeli na zář, a zburcovaní holubi ze stájí vzlétali k černému nebi. Král si ohlédl zádumčivě úžasně hradby, a vrátiv se prohlásil, že sám půjde k Dariovi poslem. Nadarmo se snažili rádcové odvrátiti krále od jeho rozhodnutí, jako od nápadu pomatenice, — Alexander, vzav si Eumila a tři koně, sám, oděn na způsob Herma, zamířil k řece Strangu, tehdy pokryté ledem; tam nechal Eumila s dvěma koni, sám pak se přepravil na Bukefalu na druhou stranu, křiknuv: „Ammon — mým pomocníkem!“ Perská stráž, obklopivši Alexandra, pokládala jej za božské zjevení a zavedla jej do paláce, kde Darios v babylonském rouše, pozlacené obuvi, v nachu, s berlou a žezlem, zasedal na skvoucím trůně. Všichni se divili nevelké postavě Alexandrově. Darios řekl hlasem poněkud od vína pokleslým: „Kdo jsi, hochu?“

— Jsem posel Alexandrův.

— „Co povíš?“

— Alexander dychtí po boji a mrzí se na tvou zdlouhavost.

Brvy královy se zvedly, ale rozesmál se hlasitě a řekl: „Jen ať se mrzí, a my si zatím pohodujeme. Dát mu pohár!“ Alexander, schovav jeden pohár v záhybech chlamydy, vztáhl ruku po druhém. Darios se usmál v polosnách. „Výborně! a ten kde je, první?“ — Král Alexander vždycky daruje pohár, když hoduje s přáteli! — Umělec-Peršan šeptal do ucha králi Dariovi, že to — sám Alexander, jehož podobiznu kdysi maloval. Král kýval hlavou, přisvědčuje a usínaje; řadami hostí nesl se šepot: „Sám Alexander“, ale Makedonec, přistoupiv k vysokému oknu, odpověděl: „Ano já — vypadám na pohled jako bohopodobný rek, ale mýlíte se,“ polom rázem se vyšvihnuv na podnoží Xerxovy sochy, vzkřikl: „Králi Darie, dobře se na mne podívej, abys se v bitvě neminul Alexandra,“ a odskočiv od sochy, jež se skácela na stůl, rozbíjejíc svými úlomky

sklenice a číše, unikl vysokým oknem.

Opilí Peršané, klejíce, sedlali koně ve tmě, ale nedohonivše lehkého Řeka, zvěštovali Dariovi, sedícímu nad troskami otčovy sochy, nejneuvěřitelnější zkažky o zmizení Alexandrově.

HLAVA PĀTA

V následující bitvě došlo záhy u řeky 30 Strangu, v zimě; oba vůdcové sebrali co možná nejvíce vojska, proslovili své nejvýznamnější řeči. Darios byl na podivuhodném voze se srpy kolem kol, jimiž sežínal všechny, kdo se přiblížili. A takovýchto válečných strojů byl celý oddíl. Boj byl velmi krvavý; nebe se zatmívalo střelami, kameny a oštěpy. Srponosné perské vozy, obrátivše se na útěk, řezaly vlastní vojáky, kteří, hledajíce posledního útočiště na ledu řeky, našli si tam konečnou záhubu, neboť led, nedolav tíži tolika lidu a koní, se prolo-

mil a všichni byli pokryti černou, hučící vodou, jež se najednou rozevřela. Darios na břehu roztrhl své roucho a spěšně zamířil do paláce, kde uzamknuv se v odlehlém pokoji, vrhl se na zem, pláče jako dítě: „Darios, Darios — prchající žebrák, nedávno pán světa!“

Příbuzný Dariův Avis pokusil se s nezdarem o život Alexandrův, převleknuv se za Makedoňana, ale byl od velkodušného krále puštěn na svobodu. Alexander kázal pohřbíti těla padlých Řeků i Peršanů, chystaje se přezimovati v Babyloně, proslulém mnohými památkami.

Jiní dva příbuzní Dariovi, chtějice se zavděčiti Alexandrovi jakožto pravděpodobnému vítězi v tomto boji, rozhodli se zabíti krále; jednou v noci vnikli do královské ložnice a napadli Daria, ale ten se holýma rukama tak bránil proti dvěma, že velmoži neuskutečnivše svého hanebného úmyslu, ukryli se a nedoškreceného krále nechali sténati v tem-

ném pokoji. Jakmile se Alexander do-
věděl o spiknutí a zavraždění Dariovu,
ihned přešel po ledě řeku a spěchal k
jeho bytu. Král ležel na podlaze upro-
střed komnaty, která jevila všechny sto-

py nedávného úporného zápasu, jedva
živ. Alexander přikryl jej svou chlamy-
dou a tiskna mu tuhnoucí ruce, šeptal:
„Darie, vstaň, žij, panuj ve své zemi.“

Darios, upřev na krále svůj strhaný

pohled, sotva slyšitelně zaševelil: „Po-
patř, čím jsem se stal; stín, zakmitnuvší
na stěně, toť sláva; pamatuj, pamatuj!..“
Alexander zahaliv tvář Dariovu pláštěm,
odjel nazpět. Když si Alexander pro-
hlédl v Babyloně všechny památnosti a
pohřbil Daria, ukřižovav na jeho hrobě
jeho vrahy, dal se korunovati a brzy sla-
vil svatbu s Roksanou, dostihnuv, jak
se zdálo, vrcholu lidského štěstí.

Konec druhé knihy.

H L A V A P R V N Í

Zima, prožitá v klidu a nečinnosti, skli- 31
 čovala Alexandra zmateným a nejas-
 ným steskem a král často, již na jaře,
 sedě s přítelem Hefaistionem na terase,
 vzdychal po dálných pochodech. Přítel
 pochválil takový záměr a radil králi, aby
 se vypravil na východ do indického cí-
 sařství, přes poušť, maje na cestě vůdci
 nebeská souhvězdí, hvězdné chorovo-
 dy. Král políbil přítele a zašel ke krá-
 lovně Roksaně. Královna seděla u okna,
 nic nedělajíc, sužujíc se pro chladnost
 Alexandrovu, neboť ačkoli byla poklá-
 dána za královu choť, zůstávala pannou
 k velkému svému trápení. „Co vám, králi,
 libo?“ — tázala se, neobracejíc k choťi
 svého širokého, silně narůmeněného o-
 bličeje. — Meč svůj a pochodový plášť

hledám, paní královno, — odpověděl Alexander. „Což se chystáš na nové pochody?“ — pokračovala Roksana, nespouštějíc očí s pomalovaných skel. — Ano, paní. — „Nebylo by vám uškodilo, kdybyste mne byl předem upozornil, a-

bych vám mohla něco vyšíti na památku.“ — Vy budete i tak vládnouti v mé paměti! — Královna přešla po komnatě a znova se obrátila k manželu: „Co je sláva? zdaž ne dým? Vám bylo by třeba mít syna, jako důstojného nástup-

ce.“ A sklesla na podlahu u nohou re-
kových. Alexander dlouho neodpovídal,
usmívaje se a probíraje se v kadeřích
Roksaniných; potom promluvil: „Paní,
vyšij mně vítězný plášť, přinášej oběti
bohům, nám pak mužům ponech rozho-
dovati o našich mužských dilech.“ Král
vyšel rychlým krokem z pokojů králov-
niných, a ta dlouho seděla po tmě, tisk-
nouc rukama spánek, políbený manže-
lem, neslyšíc trub a ržání koňů, třesku pík
a hluchých úderů na buben. Prázdné
bylo temné náměstí, když Roksana po-
hledla v okno a rozsvítivši nevelkou lam-
pu, sedla k šití, roníc zlé, skrovné slzy.

Vojstva tušila jen matně, kam jdou, ná- 32
čelníci rovněž a toliko jistota jasného
královského čela zdržovala je od zjev-
ného reptání. Vodění hvězdami po osm
dní, bloudili v neplodné poušti; nako-
nec přišli v úrodné lesy, kde lid byl po-
doben zvířatům, a v travinatý kraj, kde
u domů místo psů měli upoutané na ře-

těžích blechy a žáby, a v blátivé město, kde štěkali nestydatí obyvatelé, nedávající se zahnatí leč ohněm. A šli dál, divíce se zázrakům, gryfonům, němým plemenům, polopsům, jednookému tyg-

ru, salamandrům žijícím v ohni, stromu, vypouštějícímu na večer libovonnou slzu, šestinohým, trojhlavým pantherům. A z teplé mlhy pělý něžné, ale přísné hlasy: „Zastav se, králi, zastav.“ Alexander

však za ticha zřetelně děl: — „Chci viděti konec země!“ A znova kráčeli dál, přehlušující únavu a repot láskou ke králi. Konečně teplá a hustá mlha věstila jim blízkost moře. Moře nebylo viděti v růžovém oparu, ale vidny byly svítilny, sotva blikající, na stožárech plavidel. Král vstoupil na nikomu neznámý koráb a rozjel se, vzpěňuje hustou, jedva šumící vodu. V levo bylo viděti jakoby lesnatý, vysoký ostrov, odkud dolétala řecká slova, ale mluvících nebylo možno spatřiti, a smělce, kteří se pokusili plavbou dosáhnouti kouzelného břehu, stahovaly neviditelné ruce zpět na hlubinu. Posléze mlha tak zhoustla, že se zdála porfyrovou zdí, a král byl nucen vrátiti se k břehu. Dlouho stál Alexander u mlžného moře a potom, vzdychnuv, zamířil do hloubi země.

Záhy dostihli tmavé země, bez záře, ³⁵ slunce a měsíce, kde tušili, že je kraj blažených. Aby neztratili cesty ve tmě, od-

loučili oslci od oslátky, a pustivše oslci napřed, drželi mládě před vojsky, aby je vedlo volání matky. Avšak divné světlo ozařovalo poutníkům, pozorněji hledícím, podzemní cestu. Předměty potkávané se jim jevily šedými a neurčitými, jakoby v polosnách. Brzy vyšli na smutné kopcovité místo; zleva vítr donášel těžký zápach a oslice křičela v dáli sotva slyšitelně. Netopýři, vznášejíce se nad samými hlavami, zdálo se, syčeli: „zahněte nalevo.“ Poutníci našli brzy jezero, celé naplněné lidmi, takže ani vody nebylo viděti, nýbrž jen hlavy, ramena a ruky. Zpod země doléhaly výkřiky a stony, jako za bouře z kýlu lodi. Ale na všechny hlasy se pokládal křik obra, přikovaného k strmé skále; po pět dní cesty bylo slyšeti toto úpění. Potkávali klubka lidí, mužů a žen, úplně obnažených, jež hnali kopřivovým bičem plamenoocí ptákové. Roztřepavše své vlasy, tito štvaní podívali se vyjeveně na krále, a vztáhnuvše ruky dopředu, náhle zvolali: „Poznals,

králi Alexandře, lásku?" — Král obrátil své zraky na Hefaistiona a zvolna opákoval: „Poznal jsem lásku?" — ale šedí lidé, chraptivě spílající, přešli již mimo, sehnuti pod údery bičů z kopřiv. Když sestoupili s pahorkatiny, ocitli se patrně na měděné půdě, — tak ozvučně roznášelo echo dusot kopyt. Alexander se zachvěl, vzpomenuv si na předpověď Antifontovu, že bude museti zemřít na železné zemi pod kostěným nebem. Ale minuli i tuto cestu, ani nevnímající nepřetržité nyní hlasy a stony. Pojednou ticho náhle se rozhostivši poděsilo jejich sluch. Zprava tyčil se hustý les za vysokou ohradou, pramen slabě se zastřkvíval stříbrem, zurče u samého vchodu, a nebe skrze husté větvení zdálo se průzračnější, zlehka se zelenajíc. Ržání oslice zmlklo v dáli. Král tiše podjel k háji, sňav přílbici a pátravě zíraje na prosvítající nebe. Pojednou se brána zlícha otevřela a z husté křoviny vyšel nahý panoš s vysokým kopím, na jehož konci

se žlutal kouzelný topas. Něžným hlasem, jak hrdlička, řekl: „Králi Alexandře, toť — příbytek blažených; sem nikdo živý nemůže vstoupiti, ani ty, jenž jsi došel až na toto místo, kam lidská noha nevzkročila. Buď vesel, přijdeš sem brzy, nežádaje si toho.“ A hoch smutně se usmáv, zmizel a brána se sama zavřela, král však mlčky znova vedl své vojsko za ržáním oslice, dokud nevyšel na bílé světlo, kde je slunce, měsíc a hvězdy, a tráva pokrývá milou černou zem.

HLAVA DRUHÁ

- 34 **P**řišel do Indie, Alexander potkal posly od Pora, indického krále, který mu radil, aby se zřekl boje s bohem Dionysem, pomáhajícím, prý, jemu, Porovi, v bitvách. Král odpověděl: „S bohem neválčím, ale nelekám se nadutých slov barbara.“ Náčelníci Alexandrovi však, vidouce, že cesta jest ještě daleká, že

hory jsou stále nepřístupnější, zvířata na potkání stále divočejší, naváděli vojáky, aby odepřeli jíti za králem. Alexander četl Homéra ve stanu, když jej zavolali k vojákům. Tábor byl rozložen v úzké dolině, takže nehledíc na hodinu

ne právě pozdní, šeríkově modravý svit ležel toliko na vrcholech hor. Zástup křičel: „My nejsme nesmrtelní, nejsme syny Ammonovými! Třeba se nám živiti! Kam jsi nás zavedl? Je nám děsně! Dále nejdeme: jdi sám!“ Král dlouho mlčel, pozdvihnuv zraky k růžovějícím těžkým o-

blakům; nakonec se rozlehl zvučně a daleko jeho hlas; „Zůstaňte nebo se vraťte domů — toť vaše věc. Já půjdu i bez vás, třeba sám. Jako se slunce nemůže uchýliti od své dráhy ani napravo ani nalevo, tak nemohu já změnit slávy předem mi souzené!“ Hefaistion a nejbližší junáci vrhli se, aby zlibali krátký oděv králův, vzkřiknuvše: „Zemřeme stebou!“ — „Má sláva — vaší slávou!“ odpověděl král, ubíraje se v svůj stan. K ránu uklidněná vojska opět se hrnula v ústrety plukům Porovým.

- 35 **V**ystoupivše na vrchol hory, Řekové pojednou uviděli nekonečnou zelenou rovinu, bílé domy s blankytnými nádržemi, pole s neznámým obilím, řídké, ale přehojné keře, cesty, vysýpané červenou hlinou, a v dálce pokojné, oslnivě modré moře. Vůně polních a močálových květů nesla se až do hor. Ptáci s pestrými chocholci přelétali s palmy na palmu, motýli těžce se vznášeli s še-

řikových a růžových květů. Včely bzučely v těžkém vedru. Všecek bližší kraj byl poset bílými stany, a vysocí černí mužové v bílých šatech s oštěpy v rukách střežili ohně. Stranou, jako nějaké stádo, leželi pardáli a tygři, hrajíce si mezi nohama nehybných slonů. Obávaje se bitevních šelem více než samého vojska Porova, král velel zhotoviti měděné podoby lidi, a rozžhaviv je do červena, postavil je před vojiny, takže tygři, puštění se zlatých řetězů, s vytlím odskakovali, svíjeli se po trávě bolestí, pak poznov se vrhali na jiné podoby, nebo s kvičením se vzpírali poslechnouti biče dozorcova. Na noc se obě protivné strany rozcházely, aby s úsvitem opět začaly boj. Tak to pokračovalo osm dní; devátého Alexander navrhl Porovi, aby rozhodli spor soubojem, třebaž že jej varovali od tohoto kroku, připomínajíce, že král Por je slavný šermíř, málem dva lokty jej převyšující vzrostem. Desátého jitra začali královští soupeři před všemi

vojskysvůjsouboj. Por byl vysoký a švižný, s rudou, nevelkou zástěrou na těle, celičkém osmahlém; hlava, ovázaná červeným hedvábím, zářila rubínem, jeho obličej byl pravidelný a jinošsky přesličný, a pohled ohromných, nízko zasazených očí vnukal pověřivé chvění bojácným lidem. Náčelníci i vojíni mlčky sledovali průběh zápasu, zatím co indiští i řečtí kněží přinášeli žertvy, obojí podle zvyklostí své víry. Alexander hbitě povalil Inda a sevřev bílýma rukama jeho černé hrdlo, dlouho nepouštěl. Konečně rozlehl se pokojný hlas řeckého krále po širém poli: „Lidé indiští, pošlete pro lékaře svému králi. Náš spor je skončen, a s vámi neválčím; jediný byl můj nepřítel — král Por. Ind ležel naznak, klidně rozláhnuv ruce, zavřev oči, nedýchal. Z dalekých hor sletěl jestřáb, usedl mrtvému na čelo a třikrát klovnuv v planoucí rubín, opět se vznesl zvolna na mračné hory.

Mudrci, zvaní brahmíni, poslali Alexandrovi psaní, ve kterém ho prosili, aby je nechal v pokoji a v modlitbě prožívali jejich dny. Král zatoužil zvědavě sám je spatřiti, byf jej, jak se zdálo, nevedl přítelo návštěvě pouze tento zcela oprávněný zájem. Došedše k veliké, kalné, jakoby mléčné řece, poutníci uviděli bradaté i bezbradé muže, úplně nahé, ležící pod větvemi divoké slívy a pohřížené v mlčení; někteří seděli, přeloživše křížem hubené nohy a hledíce úkosem, s rukama, pozdvíženými v ohnutých loktech nahoru. Alexander, v rudém krátkém plášti, přistoupil k mudrcům, pozdravil je a počal jim dávatí otázky. Nazí mudrci seskupivše se kolem krále, s polozavřenými očima, dávali odpovědi tichými hlasy.

— Máte království a město v něm?

— Vesmír — toť naše království a naše město: země nás rodí, krmí a přijímá náš prach.

- Jakým zákonem se spravujete?
- Vyšší prozřetelnost nás ostříhá a určuje naše činy i myšlenky.
- Co jest královská moc?
- Sila, odvaha, břímě.
- Kdo jest silnější všech?
- Lidská myšlenka.
- Kdo unikl smrti?
- Živý duch.
- Rodí-liž noc den, či den je otcem noci?
- Noc jest naše pramáti, rosteme ve tmě, spějice k nezapadajícímu světlu.
- Máte představeného?
- Naším stařešinou jest Dandamij.
- Rád bych jej polibil.

Zavedli krále stinným hájem k starci, tak vyhublému, že se zdálo, jako by lehký závan postačil, aby rozvál jeho ztmavělé tělo. Víčka jeho byla sklopena a na velkých listech ležel před ním meloun a několik fiků. Nepovstal při příchodu Alexandrovu, ani neotevřel víček, jen zlehka se zachvěl. Brada jeho se trásla

a hlas byl tak sláb, že se král musel nakláněti, aby slyšel jeho věštecké žvatláni. Stařec, usmáv se, přijal vyschlou rukou láhev s olejem, nabízenou mu králem, ale odmítl přijmouti zlato, chléb a víno. Sotva slyšitelný šepot zašelestil, jak křehké rákosí: „Proč ty ustavičně válčíš: jestli i vše ovládneš, budeš moci vzítí to s sebou?“ – Alexander bolně vzkřikl: „Proč vítr vzdouvá moře? proč uragan zviřuje písky? proč letí mraky a ohýbá se réva? Proč jsi se ty narodil Dandamiem, a já – Alexandrem? Proč? Jen, mudrci, pros, zač chceš, já, pán světa, vše ti dám.“ Dandamij potáhl jej za ruku a lichotivě zašeptal: „Dej mně nesmrtelnost!“ Alexander zbledl, vytrhl ruku z rukou starcových a neobraceje se, vyšel zčerstva ze stinného háje k řece, kde na mléčném toku kejhaly tučné kachny a komáři prováděli svůj rej.

HLAVA ČTVRTÁ

37 Široké ulice, vysázené palmami, ohromné chrámy, hned bílé, hned pestré, hlučící zástupy potěšovaly zrak unavených chodců; obyvatelé byli pokorní a laska-

vi. Starý žrec, s vysokým žezlem z černého dřeva, vodil krále, ukazuje vzácnosti města. Pozoru nejhodnějším divem byla zahrada. Uprostřed ní rostly dva stromy, z rodu cypřišů, na kterých bylo navěšeno zvířecích koží. Na otázkou krále, průvodčí odpověděl: „Králi, vidíš dva po-

svátné stromy: jeden sluje mužské pohlaví a je zasvěcen Slunci, druhý, zasvěcený paní Luně, zove se ženské pohlaví. Zvířecí kože jsou obětiny poutníků; při tom se kože samců pokládají na sluneční strom, a samic — na měsíční. Třikrát za den a třikrát za noc stromy věští osud při východu, zenitě a sklonu slunce i nočního světla. Libo-li ti poznat vlastní osud, očisť se, odlož zbraň a přístup s modlitbou k stromům." Alexander šlehnuv hněvným zrakem, vzkřikl: — „Jestli slunce zajde, aniž uslyším hlas, za živa vás upálím!“ — Žrec se vzdálil s úklonou a král, vyplniv předepsané obřady, jal se modliti, položiv ruku na peň posvátného stromu. Slunce se již jen slabě zardívalo vrchním okrajem nad hustým hájem a král, pln hněvu, chystal se odejít, když tu pojednou, jako vzdálený gong, jadrný mužský hlas zapěl: „Králi Alexandře, zahyneš brzy od indických lidí.“ Král stál, nehýbaje se, jako zkamenělý, dokud rychlý soumrak nerozlil novou šerou

záři nočního svitu, a z listoví sousedního stromu se ozval nízký ženský hlas: „Ubohý králi Alexandře, už nespátíš své matky Olympiady: v Babyloně zahyneš.“ Poděšený král odešel k své družině, která ho čekala za ohradou; na otázku královu, možno-li vložit věnce na stromy, žrec odpovídal: „Je to zakázáno, ale chceš-li, učiň tak, – pro tebe, božský králi, zákony nejsou.“ Alexander poslechl a vzdálil se na nový zámek. Celou noc hodoval se svými přáteli, vzpomínaje pochodů a nebezpečí, ale sotva jen se slabě rozbřeslo jitro, král, vymluviv se neodkladností práce, sám opustil síň a rychle zamířil znova k posvátné ohradě. V hoři sklonil se král před stromem, a když slunce rozstříklo první paprsky po vrcholcích a zlatě růžoví pláčci zatřepotali na pružných větvích, vysoký dětský hlas, jako by padal se samé kupole jasného azuru, zazněl: „Alexandře, Alexandře, umřeš v Babyloně, neobejma té, která tě zrodila. Víc

osudu nezvídej, nebude ti odpověděno.“ Král neřekl nikomu nic, odešel do svého pokoje a rozvinul svitky, a když přítel vstoupil a otázal se: „Cos, králi, tak ble-
dý?“ — Alexander odpověděl: „Málo spím; olupují mne o ruměnc námahy, únava.“ Potom se rozhovořil o plánech příštích pochodů.

Všechny překvapil rozkaz králův, aby ³⁸ zhotovili prostrannou klec a stejnou skleněnou nádobu v podobě vejce, chytili sedm párů silných skalních orlů a vyhledali čistou dívku, jež nepoznala muže. Když vše bylo splněno, král svolal lid na širé pole za městem a vystoupiv na vyvýšené místo, řekl: „Podrobil jsem si Evropu a Asii, dřevní Egypt a čarovnou Indii, — jih, východ, západ a sever; pokořil jsem veliké krále, prošel jsem veškerou zemí od konce do konce; byl jsem v království temnot a viděl jsem bydliště blažených. Nyní si podmaním i živly, lehký vzduch a teku-

tou vodu, já — Alexander, syn libyjského boha.“ Tvář Alexandrova byla bledá, ale hlas se rozléhal tvrdě a jasně po širém poli. Potom velel, aby přivázali ke kleci orly a položili do ní kousky masa; sám pak vzal dvě kopí, jež délkou přečnívala provazy s ptáky, a nasadiv na ostří krvavá sousta, pozdvihl je oběma rukama nahoru; orli nedosahujícíce jich, vznesli se za nimi a klec s králem, který vešel dovnitř, počala stoupat před očima žasnoucího lidu. Byla pořád menší a menší, takže poletující vlaštovky se zdály větší než ona a nakonec zmizela z dohledu. Alexander letěl stále výš a výš a vítr hvizdal v jeho kadeřích. Země se ustavičně zmenšovala, až se stala podobna, obtočena jsouc pásem okeánu, skývě tmavého granátu na míse čisté vody. Den a noc vznášel se král do výše, mimo hvězdy a oběžnice. Hvězdy byly křišťálové, různobarevné nádoby na zlatých řetízkách a v každé anděl rozžíhal a zhášel noční plamen; oběž-

nice pak byly — průsvitná kola, jež desítky andělů kutálely po kolejích. Konečně zdáli uzřel Alexander slunce. Obrovské kolo, velikostí třikrát převyšující náměstí města Babylonu, váleli s námahou po zlatém žlebu andělé, s ohnivými tvářemi v rudých pláštích. Král, pohodiv hlavou, křičel v plamennou zář: „Já jsem — Alexander! já jsem — Alexander!“ a orli skřečeli sedmi páry rozevřených zobanů. Zvuk tisíce trub a tisíce hromů zazněl v odpověď: „Zpět, smrtelný šilenče, já jsem — tvůj Bůh!“ Alexander pozbyv smyslů, upustil kopí dolů a orli nesli jej k zemi rychleji bláznivé komety. Když lid, čekající krále, jásal: „Sláva Alexandru, podmaniteli živlu!“ král nic neodpověděl a odebral se zbledlý, doprovázen zástupem, na břeh moře.

Tam kázal král přivázati k lanům skleněnou nádobu a k tenkému provazci stříbrný zvonek, potom kázal přivésti vyhledanou dívku. Byla malá a osmahlá,

ustrašeně se ohlédala a jmenovala se Chadidža. Rodiče, lékař i žrec se zaklínali, že je – panenská. Alexander jí pravil: „Drž toto lano; pokud jsi čista, – nádoba neutone. Až zazvoním, táhněte provazce z vody.“ A vstoupiv do vejce, začal se spouštět do tůně. Nazelenalý přisvit, vidný skrze průhledná skla, obklopil krále; ryby semíhaly střelami vstříc Alexandru, a velké příšery se pozvolna sunuly s místa na místo pod chaluhami: král viděl jasně, jak větší ryby požírají menší, aby samy byly pohlceny příšerami; jak trosky korábů padaly na dno, kde utopenci se bělali, objímajíce se nebo svírajíce drahocennosti, nebo s obličejí mukou znetvořenými. Zelenými, vypouklými zraky hleděli přes sklo hadi na krále, připlouvajíce ze zvědavosti blízko k nádobě. Pojednou zavadil koráb podmořského plavce o korálovitý útes, z něhož vyplynula ženština se zelenými rákosovitými vlasy a šupinatými nohama. Výraz její tváře byl strašlivý a děsný;

dělala zakazovací posunky rukama, široce rozvírajíc ústa, jako by něco křičela, ale její volání nepronikalo přes skleněnou stěnu, a když král, ostaviv ji, jal se spouštět dále v temnou hlubinu, viděl, kterak mořská žena, zalomivši rukama, zmizela v korálové sluji. Dole se již ukazovaly šupiny Leviathana, když tu silný náraz otřásl skleněnou nádobou, která nemohla padat. Nakloniv se zpozoroval Alexander malinkého černého plaza, podoby raka, který vpeřiv se do hladké stěny, úsilně hryzl sklo, takže voda se už tenkým praménkem dobývala dovnitř. Tu Alexander zatáhl za tenký motouz a nádoba počala stoupat s bledým králem, nedívajícím se už nyní na prostory, jež se zableskly zářivou zelení. Když jej vynesli na břeh, měsíc stál v zenitu, osvětluje dvě mrtvoly: dívky Chadidže a vysokého vojína. Alexander přistoupil a dověděl se, že když všichni, znaveni bděním, usnuli, dívka se oddala prvnímu, kdo se namanul, a pustila krá-

lovské lano. Tehdy královi důvěrníci usmrtili oba zločince. „Jak dlouho jsem pobyl na dně?“ — Dvě hodiny, pane. — „Dvě hodiny nevytrvala síla jediné čisté dívky“ — řekl král v zadumání a v doprovodu zástupů při hlaholu trub zamířil k hlavnímu městu. „Sláva Alexandrovi, podmaniteli živlů“ — zahřímalo množství, žreci houpali dýmající kadidla na přivítanou králi, smrtelně bledému pod lunou v zenitu.

Konec třetí knihy.

K N I H A Č T V R T Á

H L A V A P R V N Í

Do stanu Alexandrova, vrátivšího se 40 domů, přicválalo v noci několik jezdců v rozedraných šatech, zaprášených a zkrvácených. Ježto král odpočíval, ztratit se v lehkém a zřídka naň přicházejícím spánku, uvítal příchozí velmož Alexandrův — Ptolomeus. Jinoch, oděný v bohatší roucho, vysvětlil, že jest — Kandaules, syn slavné královny Kandakie, že se vypravil s ženou na letní mystérie, cestou jejich karavanu přepadla četa zbojníků, a uloupivši jeho ženu, část služebnictva a jmění, jeho raněného pohodila v poušti. Ptolomeus vyslechnuv je, odebral se ke králi již procitlému, který si vymínil, aby v přítomnosti cizinců nazývali jej, Alexandra — Antigonem, králem pak — Ptolomea. V no-

ci svolali poradu při pochodních a Alexander vřele přimlouval domnělému králi, aby pomohl Kandaulovi ihned přepadnouti tábor lupičů a navrátiti unesenou princeznu. Zarmoucený jinoch vrhl se mu na šíji, zvolav: „Ó, kéž bys ty nebyl Antigon, ale Alexander!“ Nestálo mnoho námah rozprášiti tlupu zbojníků a vysvoboditi zajaté, ale rozradostněnému Kandaulovi se to zdálo činem neobyčejným, jelikož vděčností býváme nutkáni zveličovati prokázané dobrodiní. I prosil Ptolomea a svého ochránce Antigona, aby navštívili čarovně, daleko svými divy proslulé hlavní město jeho matky, Kandakie. Alexander ochotně souhlasil nejen ze zvědavosti, ale i z uznalosti vůči královně, která mu již dříve poslala darem zlato, slonovinu, černý strom, perly, smaragdový vínek, zvířecí kůže, ochočené šelmy a ethiopské otroky. Podvout dnech cesty spatřili prostřed roviny přímé kopce, pokryté lesem — byly to visuté zahrady ethiopské královny.

Uvítala je královna Kandakie se syny, 41
upozorněna předem od běžců. Byla vy-
soká a statná, podobna Olympiadě; ve-
liké její oči svítily vážně a královsky;
úzký bílý šat stěsňoval její kroky a činil
ještě patrnější osmahlou barvu její tváře
a rukou. Otrokyně nesly za ní vějíře a
černoši vedli bílého slona se stříbrnou
besidkou na hřbetě. Královna se vrhla
k synu, ale ten, odstoupiv, pravil: „Zli-
bej napřed, matka, mého osvoboditele,“
— ukazuje na Alexandra. Kandakie, po-
libivši se s ním, řekla: „Dávno jsem tě
toužila spatřiti, slavný králi.“ — „Já ne-
jsem král, jsem — Antigon, král následuje
opodál,“ řekl král, kývaje na Ptolomea
v pyšné koruně. Usmávši se, sklonila se
královna před velmožem. Kandakie vy-
strojila slavnostní hostinu a vedla pak
hosty na obhlídku města, zlatých jablek,
ořechů velkých jak dýně, kohoutů, na
kterých jezdili obkročmo vojíní, panthe-
rů, jejichž kost řeže sklo, krokodilů, moči

spalujících dřevo, jednookých lidí, velikánů i zlého plemene dikobrazů. Samička dikobrazí má otvor ne širší než ucho jehly, takže jen pozřením samčího ústrojí může počítí. Mláďata přicházejí na svět tak, že prohryzou útrobu, od narození jsou vrahy otce i matky, přicházejí vždy po párech — bratr a sestra. Drozdi, bílí, hnědí a černí medvědi budili podiv Řeků. V noci na hostině otázala se Kandakie: „Nuže, jak se vám, milí hosté, líbily moje zázraky?“ — Alexander řekl: „Kdyby to vše měli Řekové, všichni by se divili.“ Královna zasmušivši se, obrátila se k Ptolomeovi: „A ty, králi, co poviš?“ — „Opravdu, připadá mi, že jsem v kraji zázraků!“ — vykřikl zmatený Řek. Tu vyšly ethiopské dívky a začaly tančítí na velikém okrouhlém zrcadle, které dříve bylo zakryto kobercem, i zdálo se, že se vznášejí a krouží po průzračném rybníce. Královna se znova otázala: „A jak se vám líbí moje tanečnice?“ Alexander zase předběhl

Ptolomea svou odpovědí, řka: „Opravdu, připadá mi, že jsem v kraji očadlých polen! Proč slunce tak prudce ožihá tvoje poddané, že se podobají uhlům?“ Kandakie nepromluvila nic, a po skončení hostiny, chopivši krále za ruku a přivedši jej k sobě do ložnice, řekla: „Teď ti ukáži něco, čemu se podivíš i ty, ničemu se nedivící Antigone!“ — a podala mu kousek plátna, kde byla jemnými barvami namalována tvář Alexandrova. Král mlčel a královna pokračovala: „Co řekneš, veliký králi? Proč jsi přišel ke mně, skrýváje se, že jsem tě nemohla ani uvítati, jak se patří?“ — „Odpusť, královno, můj nevinný úskok a neprozrazuj!“ — Kandakie usmávši se, odvětila: „Já tě tedy neprozradím, ale i ty se podrob obyčeji této země: ještě žádný král ode mne neodešel, aby se nestal mým manželem!“ — „Jak, královno?“ — vzkřikl host, ale žena objala jeho šíji rukama a líbala ho v ústa, šeptajíc něžná slova vášně, a rozpletla dlouhé, černé vlasy,

sňala svůj úzký, bílý šat, a nahá svírala krále tak, že vykřikl, sahaje po meči: „Nech, ztřeštěná, myslíš ty, že zahubiš Alexandra?!” Královna odklonivši se nazad svým osmahlým tělem, řekla ve smíchu: „Alexandře, Alexandře, proti

ženě jsi obnažil meč!” V tom okamžiku se dvěře s třeskotem otevřely a zpití, vpadli Ptolomeus, za ním starší králevic Thoa, jež pronásledoval bratr jeho Kandaules s dlouhým oštěpem. Ptolomeus, vrhnuv se k Alexandrovi, volal: „Králi, pomoc, pomoc. Tento šílenec mne

chce zabít!" Thoa, stanuv, zařičel: „Tak to je on, vrah mého tchána, slavného Pora! To je ten makedonský pes!" – a hnál se na krále, zatím co oštěp Kandaulův vnikl do hřbetu bratrova a na smrt srazil zběsilého Thoa, muže Poro-vydcery. Alexander patřil beze slova na bratrovraždu, a nahá královna, pozdě se vrhnuvši mezi útočníky, marně vyrážela rozryvné křiky. Ptolomeus, jedva živý, pořád ještě jakoby hledaje záštitu, ležel u nohou krále. Kandaules vida Kandakii nahou a prostovlasou, vzkřikl: „Matičko, co je s tebou?" – úkosem hledě na Alexandra. Královna zdvihla ruce k nebesům a řekla hlasitě: „Vpravdě, cudný je král Alexander!" Zjitra, loučíc se s hostmi, štědře obdarovanými, Kandakie pravila: „Žertovala jsem, pocho-pil's? Nevěřila jsem zprávám, že jsi nepřístupen lásce." Alexander usmáv se, odvětil: – „Myslil jsem si to, že mě jen zkoušíš, já též žertoval," – a chopil se olěží koně.

HLAVA DRUHÁ

42 **K**rál Alexander znova odešel na poušť, zamýšleje táhnouti směrem k Babylonu. Brzy přišli k veliké řece, kde žily bojovné dívky Amazonky. Král, dávno sly-

še o jejich srdnatosti, poslal Ptolomea, aby je poprosil o vojenský oddíl a seznal jejich obyčeje. Za nějaký čas přišla s vrácejícím se Ptolomeem setnina vysokých, mužům podobných žen, s vy-

páleným pravým prsem, krátkými vlasy, v mužské obuvi a ozbrojených oštěpy, šípy a praky. Mluvily hrubým, chraplavým hlasem a páchly kožím potem. Vyprávěly toto: „Žijeme, králi, na oné straně řeky, samé dívky a spravuje nás nejstarší panna; paseme stáda, zpracováváme vlnu a svádíme bitvy samy bez mužů; poddány nejsme nikomu; každý rok chodíme za řeku na svátek Dia, Hefaista a Poseidona; která z nás se chce státí matkou, zůstane zde s vyvoleným mužem, dokud neporodí; potom se vrátí domů; jest jí volno zapomenouti na muže nebo za rok opět se k němu vrátiti. Chlapce narozeného odchovává otec, děvče pak, po uplynutí sedmi let, přepraví se na ženskou stranu řeky. Do boje odcházejí dvě třetiny všech dívek; ostatní hlídají krajinu. Uteče-li od nás zajatec, hanba padne na všechny Amazonky. Královna tě libá a posílá nás pomáhat ti v boji.“

Král se ještě mnoho dotazoval, ne-

málo se divě jejich odpovědem, a ode-
slav dary do té země, hnul se dále.

- 43 **A**lexander nyní posílal napřed zvědy
vyšetřit, není-li před ním železná země,
jsa pamětliv předpovědí Antifontových.
Minuvše sladké řeky a kamenné potoky,
jež místo vody s rachotem valí kameny,
písečné bystřiny, tři dni tekoucí na jih,
tři dni na sever, přišli k ostrovu, odkud
vychází slunce. Žrec — Ethiop v bílém
hávě vyšel s černou holí, vyšší než jeho
postava, a vztáhnuv osmahlou ruku ke
králi, vzkřikl: „Králi, musíš se vrátit!
Sem ještě nikdo nedošel, — tys první a
poslední. Spěchej do Babylona, čas je
blízko; cesta tě povede přes Lusův ú-
tulek a novou oblast mraku.“ Dvěře se
zavřely, a král pokloniv se chrámu slu-
nečnímu, z kamenů oslepivě třpytných,
velel svým vojinům, aby se vrátili. Záhy
dospěli do kraje mlh; obyvatelé se skrý-
vali v zemních doupatech, zakrytých vět-

vemi olivovými, bojíce se panny Gorgony, jež bloudila pustinou a všechny hubila. Měla koňský ohon a hady místo vlasů; všechny vábila k rozkoši: plazy, zvířata i lidi, a všechny usmrcovala pouhým svým pohledem. O půlnoci byl Alexander probuzen zvukným hořekováním, ale plným něhy a vášně. Vyšed ze stanu na temné pole, uslyšel král po druhé a po třetí úžasné volání: jako by všechny bývalé i příští milenky slily v jediný tento hlas své sliby neznámých něžností a sladké své hrozby; jak řev tygřice, jež hledá dalekého samce, rozléhal se křik po tmavých prostorách: „Alexandře, Alexandře, po tobě jediném prahnu, přijď, ukoj mne! Králi nebojácný..“ Alexander poslal čaroděje se závojem v ústrety třesící panně. Když ji ucítil na blízku, řekl, přibližuje se, pozpátku: „Jsem Alexander! Zakryj svůj obličej závojem, abych nezahynul.“ A když panna, mlčíc, ztěžka dýchajíc, uchopila jej rukama za ramena, on, rychle se otočiv, ufal jí hlavu a scho-

val do připravené nádoby. Potom, neobraceje se k ležící hromadě trupu, jal se utíkat s kořistí do tábora. Naháněje hrůzu touto hlavou, měnící v kámen, zvítězil král nad mnohými kmeny pouště, a nečisté krále, Goga a Magoga, kteří se živili červy a mouchami, zahnal do rozsedlých skal a až do konce světa je zapečetil Šalomounovou pečeti. A šli dál, neznajíce cesty, klesající únavou a hladem; zvědové vpředu, není-li tam železné země. Jednou král pocítil smrtelný chlad a poslední dech; vojínové položili své štíty na bláto, po němž kráčeli, aby si král mohl lehnouti, a shora padal hustý sníh. Procitnuv tázal se král s nepokojem: „Není nad námi kostěného nebe?“, ale k ránu se mu vrátily síly a dovolily spěti dále na neznámé pouť. Přes močály, tmavé lesy, vysoké, v mračném nebi se ztrácející hory, mlhu a mraky — šli, podrobující si cestou poddajné národy. Král zachovával mlčení po všechny dny, prožívaje noci pozoro-

váním sotva viditelných hvězd, a každým jítrem chmurněji vítal věrné druhy a reptající vojíny. Tak přišli do Lusova útulku, na který jim bylo ukázáno již v slunečném městě. Zatím co vojíni, rozveseleni tím, že je blízek konec jejich putování, hráli se u ohňů, vzpomínajíce dřívějších svých kousků, Alexander sám se odebral do chrámu, nevšímaje si nahodilých podivností. Všechno bylo prázdné a tiché. Prošed řadou pokojů, jeden zázračnější druhého, král vstoupil do svatyně, kde visely svítilny s rubíny místo ohně, a uprostřed vysoko zlacená klec s holubem. Ve středu se tyčilo lože, na němž ležel, všecek v obvazech, muž, rostem převyšující velikost smrtelníků; tvář byla zastřena závojem. Ticho panovalo v pokoji; král stál dlouho mlčky, skličен nejasným strachem. Konečně chtěl vzít jednu z rubínových lamp, aby se podíval na spícího, ale s kopule holub zapěl lidským hlasem: „Nechej, králi Alexandře, na pokoji nebožtíky a pospěš

do Babylonu: čas je blízko!" Vyšed z chrámu, Alexander přistoupil k hranici, kde se vojáci bavili starými kousky, smějící se a popleskávající po plecích druh druhá. K temnému nebi vzlétaly jiskry a stoupal dým a krunyře složené do kupy leskly se v mihotajícím se plápolu.

HLAVA TŘETÍ

- 44 **M**ezi tím v daleké Makedonii vznikaly nepořádky a bouře; Antipater, kterého zůstavil král místo sebe, utiskoval starou královnu Olympiadu a jako odpověď na opětovné její žaloby poslal Alexander Karterika, aby vystřídal dřívějšího vládce. Tu uražený Antipater poslal po svém synu jed, který mohla udržeti v sobě jen olověná nádoba, ale nikoli měděná, hliněná, skleněná, královskému číšníkovi Ilovi, dávno již tajícímu v sobě zlost na Alexandra, že ho jednou na hostině udeřil žezlem po hlavě. K nim

se přidružili ještě někteří nespokojenci s králem a příbuzní královny Roksany. Tím způsobem, za příchodu krále do Babylonu, spiknutí bylo již odhodláno jej zahubit. Královna uvítala radostně krále, chmurného a mlčenlivého, jenž odloživ na čas záležitosti vladařské, znova se oddal hodování s přáteli a čtení děsivého hvězdného nebe. Jednou, když v poledne Alexander znaven odpočíval, vzbudili jej zprávou, že si s ním přeje mluvit nějaká žena. Pravila králi, že se jí narodil divný hošík, jehož horní polovice byla mrtva, spodní však — se všemi příznaky života, a že nezvyklý hlas jí velel přinést zrudu do paláce. Alexander, pln předtuch, s hrůzou patřil na mrtvolku chlapce s hýbajícími se červenými nožkami. Mudrci vyložili, že vrchní část jsou nepřátelé Alexandrovi, spodní pak on sám, ale Chaldec, roztrhnuv šaty zvolal: „Králi! Králi! tvá smrt jest blízka!“ Alexander obdarovav ženu, poručil nestvůru spáliti, a sám se odebral

na kvas k nějakému Makedoňanu, neodlučuje se od svého číšníka, indického otroka Ila. Kvas byl v plném proudu, když pojednou král, jako by proniknut střelou, vzkřikl: „Hle, čas, Alexandře!!“ – a bledý, potáčeje se, vzdálil se do svého paláce. Marně se snažili lékaři odstraniti jed davidly, bolesti královny byly tak nesnesitelné, že se několikrát pokoušel vrhnouti do Eufratu, jenž šuměl pod okny vysokého patra. Makedonci, obklopivše palác, hrozili rozbořiti zdi a pobíti celou stráž, neukáží-li jim krále. Tu Alexander, podpírán královnou Roxanou, ukázal se v okně; všichni provolávali: „Sláva králi Alexandrovi, žij na věky!“ Úsměv sklouzl po zmrtvělých rtech králových, a on křikl dřívějším zvučným hlasem: „Žijte vy na věky, má hodina odbila!“ Příštího rána povolal král Perdiku, Ptolomea, Lysimacha, aby jim pověděl poslední vůli. Potom kázal, aby jej vynesli na průchodní chodbu a nechali mimo projíti veškeré vojsko, při tom kaž-

dému bojovníku řekl něco na pozdrav. I zšedivělí veteráni plakali, vidouce krále nataženého na válečných štítech, bledeho a laskavého. Přátelé, zahalující si tváře pláští, stáli opodál. Alexander u-

přev zrak na strop ze slonové kosti, promluvil; „Nebe, nebe kostěné!“ a dále pozdravoval mimo jdoucí vojíny. Ve vzduchu se navršila hustá mlha a na nebi za dne vzešla hvězda neobyčejné velikosti,

rychle se pohybujíc k moři, provázena orlem, a modly v chrámě se pozvolna s duněním kymácely. Potom hvězda znovu šla zpáteční cestou od moře a stanula, planouc, nad pokojem královým. V tom okamžiku Alexander zemřel. Tělo královo dopravili, po dlouhých sporech, do Alexandrie Egyptské, kde je složili do svatyně, nazvané „Tělo Alexandrovo“. Království rozdělil mezi Seleuka, Antiocha, Filona a Ptolomea. Umřel v třicátém třetím roce života, v dubnové novoluní, založiv dvanácte Alexandrií a zůstaviv nehybnoucí slávu u všech národů a věků.

K o n e c.

O B S A H

<i>Věnování</i> (Akrostich)	11
-----------------------------	----

KNIHA PRVÁ

Vstup

1 - Vzpomínka těch, kdož přede mnou psali o Alexandrovi	13
---	----

Hlava první

2 - Král a mag Nektaneb opouští Egypt	14
3 - „Toliko bůh Ammon může ti pomoci“	16
4 - Olympiada počala z Egyptského boha	18

Hlava druhá

5 - Co tomu říkal král Filip	18
6 - Had a orel potvrzují početí z boha	19
7 - Hádek z vejce prorokuje o synu v lůně matčině	21
8 - Neobyčejné narození Alexandrovo	22

Hlava třetí

9 - Vychovatelé Alexandrovi, zvláště Aristoteles	23
10 - Tajemství Nektanebovo odhaleno při jeho smrti	24
11 - Králevic zkrotl Bukefala	25

Hlava čtvrtá

12 - Alexander na hrách Olympských 27

13 - Král Filip padl pod stůl 31

Hlava pátá

14 - Alexander opověděl boj Dariovi, králi
Peršanů 33

15 - Vzpoura Pausaniova, jeho chlípnost
i trest. Smrt Filipova 34

KNIHA DRUHÁ

Hlava první

16 - Korunovace Alexandrova 39

17 - Théby vyvráceny a Peršané poraženi 40

18 - Bůh Ammon potěšil Alexandra 42

Hlava druhá

19 - Kůň jednorožec a založení nového
města 43

20 - Předpověď boha Serapise 44

21 - Alexander v Egyptě 45

Hlava třetí

22 - Pak dobyl města Tyru 47

23 - Cesta do Jerusalema. Jediný Bůh i
Bohem Alexandrovým 48

24 - Zpupné poselství Dariovo 50

25 - Darius na hlavu poražen	52
<i>Hlava čtvrtá</i>	
26 - Alexander na hrobě Achillově	54
27 - Nastudil se v řece Kidnu. Filip lékař	55
28 - Darius zaplakal	56
29 - Alexander na hostině u Daria	58
30 - Darius znova poražen a pak skoro docela zavražděn perskými velmoži; svatba Alexandrova s Roksanou; na vrcholu lidského štěstí	60

KNIHA TŘETÍ

Hlava první

31 - Alexander dychtí po nových výpravách	63
32 - Přitáhl až na konec země	67
33 - I do podsvětí vstoupil	68

Hlava druhá

34 - V Indii! Vzpoura Řeků a jich zko-	70
cení	
35 - Král Por v souboji přemožen	74

Hlava třetí

36 - Mudrci, zvaní brahmíni, rozmlouvají s Alexandrem	75
---	----

Hlava čtvrtá

- 37 - Stromy věští brzký skon Alexandrův 78
38 - O tom, jak si Alexander podrobuje
živel vzdušný, až uzřel tváří v tvář i slunce 82
39 - Alexander v mořských hlubinách 83

KNIHA ČTVRTÁ

Hlava první

- 40 - Alexander a Kandaules, syn Kanda-
kie 88
41 - Podivné věci, jichž zakusil Alexander
u královny Kandakie 89

Hlava druhá

- 42 - Bojovné dívky Amazonky 94
43 - O panně Gorgoně a o Lusově útulku 97

Hlava třetí

- 44 - Úklady strojené Alexandrovi od kra-
janů, jakož i smrt jeho pod nebem kostě-
ným, a po ní nehynoucí jeho sláva 100

Vyšlo jako 104. svazek

DOBRÉHO DÍLA

v květnu l. Páně 1930

Na skladě u Marty Flo-

rianové ve Staré Říši

na Moravě. Vytiskl Fr.

J. Trnka v Třebíči a to:

A 50 exemp. na Ingres

B 100 exemp. na velínu

C 100 ex. na anglickém

D 500 exemp. na antiku

Tento jest

434

DEO GRATIAS

MICHAEL KUZMIN // ČINY ALEXANDRA VELIKÉHO